

2020 - ANUL OMAGIAL
AL PASTORĂȚIEI
PĂRINȚILOR ȘI COPILOR

LUMINA TEOLOGICĂ A COLINDELOR ROMÂNEȘTI

CUVÂNT ÎNAINTE

CULTURA POPULARĂ
A COLINDELOR –
TRADIȚIE ȘI ÎNNOIRE*

DANIEL
Patriarhul României

5

„Azi cu strămoșii cânt în cor colindul sfânt și bun,
Tot moș era și-n vremea lor bătrânul Moș Crăciun”.

**Colindele – cultură populară de inspirație religioasă:
credință profundă exprimată în cuvinte simple**

Sărbătoarea *Zilei Culturii Naționale*, organizată și anul acesta cu solemnitate de Academia Română, ne propune să medităm asupra identității românești.

Noi vom prezenta doar câteva note și elemente specifice ale unui *valoros patrimoniu al identității românești*,

---

* Mesajul adresat cu ocazia *Zilei Culturii Naționale*, ziua de naștere a Poetului național Mihai Eminescu, 15 ianuarie 2017.

și anume: *colindele românești, care se disting prin mulțimea, diversitatea și spiritualitatea lor*. Ritualul colindatului la români a fost de-a lungul timpului subiect al diferitelor cercetări și studii, mai mult sau mai puțin științifice. În acord cu cercetările recente ale unor etnologi români, care argumentează că ritualul colindatului la români „nu este o practică arhaică, păgână, peste care s-au suprapus ulterior elemente creștine”¹, dorim să evidențiem *prezența intensă a spiritualității creștin-ortodoxe în creația populară a colindelor românești*.

Demersul nostru se înscrie în preocuparea firească și tot mai necesară a recuperării dimensiunii creștine a creației populare românești privind Nașterea Domnului Iisus Hristos în Bethleem.

6

În colinde se regăsesc unele dintre dovezile cele mai vii ale culturii noastre populare, prin care s-a exprimat poetic taina iubirii smerite a Fiului veșnic al lui Dumnezeu pentru oameni, Cel ce S-a făcut Om muritor pentru a dăruii oamenilor viață veșnică.

La români, colindele se remarcă prin *profunzimea teologică și simplitatea artistică a formei*, ca manifestare vie a culturii teologice și duhovnicești populare.

Bogăția teologică și spirituală a colindelor de Crăciun derivă din învățătura Bisericii Ortodoxe, inspirată de textul

---

¹ Unele dintre cele mai recente și complexe studii pe această temă sunt cercetările D-nei Acad. Sabina Ispas, directorul Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei Române, dintre care amintim: „Colindatul tradițional românesc. Sens și simbol” și „O taină încifrată într-un text de colind sau o reconsiderare pe temeuri autentice a viziunii etnologice asupra colindei românești”.

Evangeliei și de scrierile Sfinților Părinți, care au meditat profund la taina iubirii lui Dumnezeu pentru oameni, arătată nouă prin Întruparea și Nașterea Fiului Său, Cel ce S-a făcut Om din iubire față de oameni (cf. *Ioan* 3, 16).

Influența învățaturii Bisericii Ortodoxe în cultura religioasă populară a românilor se poate observa mai ales în modul în care colindele românești afirmă în același timp dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu și omenitatea Lui smerită: „*Astăzi S-a născut Cel fără-nceput, cum au spus prorocii*”; „*Mititel și-nfășățel, În scutec de bumbăcel, Neaua ninge, nu-L atinge, Vântul bate, nu-L răzbate*”. Aceeași abordare se vede în modul în care sunt descrise evenimentele legate de Taina Nașterii Domnului: *călătoria Fecioarei Maria și a dreptului Iosif la Bethleem, cântarea ingerilor, închinarea păstorilor, arătarea stelei și venirea magilor de la Răsărit care aduc daruri Pruncului Iisus, furia lui Irod și salvarea Pruncului Iisus prin fuga (exilul) în Egipt*, toate transpuse, cu evlavie și emoție, în creațiile poetice ale colindelor.

În acest sens, un colind străvechi ne spune: „*Peștera întunecoasă, A fost a Domnului casă*”. Adică, Fiul veșnic al lui Dumnezeu Se întrupează ca om de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, *pentru a sfinți umanitatea din interiorul ei*. El Se naște în peșteră, în interiorul pământului, *ca să sfințească și pământul sau întreg universul material*.

Pruncul Iisus, Cel născut în peșteră, este așezat apoi în iesle, sfințind astfel regnul vegetal împreună cu regnul animal. „*Pat moale, pe fân uscat, Numai vitele i-au dat*”, continuă versurile colindului. Dar ieslea are aici și un înțeles duhovnicesc. Prorocul Isaia zice: „*Boul și asinul își*

cunosc stăpânul lor, dar Israel nu cunoaște pe Domnul său” (Isaia 1, 3). Pornind de la această constatare a prorocului Isaia, foarte adesea în iconografia creștină, lângă ieslea unde a fost așezat Pruncul Iisus, apar boul și asinul, care, deși sunt animale necuvântătoare, sunt mai ascultători față de stăpânul lor decât mulți oameni care uită adesea de Dumnezeu, Creatorul lor, și nu mai simt prezența Lui în lume.

Însă așezarea lui Iisus Hristos în iesle, după nașterea Sa ca Prunc în peștera din Bethleem, mai are și un alt înțeles duhovnicesc: orașul Bethleem înseamnă „*Casa pâinii*”, iar ieslea este locul unde animalele primesc hrana. Deci Pruncul Iisus este „*Pâinea care Se coboară din cer [...], din Care, dacă va mânca cineva, nu moare [...], ci va fi viu în veci*” (cf. Ioan 6, 50-51). În Sinaxarul sărbătorii Nașterii Domnului se spune că Domnul Iisus Hristos S-a născut „*în ieslea dobitoacelor ca pe noi oamenii de dobitocie să ne izbăvească*”. Cu alte cuvinte, Iisus vine în lume să ne învețe să nu trăim numai trupește, hrănindu-ne doar cu hrană materială din lumea pământească trecătoare, *ci să ne hrănim și spiritual cu Dumnezeu-Cuvântul, Care S-a făcut Om și Se oferă oamenilor în Sfânta Euharistie spre viață veșnică*. Deci sfințirea omului prin hrănirea lui cu iubirea eternă a lui Dumnezeu-Omul, cu Trupul și Sângele lui Hristos din Sfânta Euharistie, *este înțelesul adânc al tainei așezării Pruncului Iisus în iesle*. De aceea, icoana ortodoxă a Nașterii lui Hristos în peșteră este pictată în Sfântul Altar la Proskomidiar, acolo unde se pregătesc, în rugăciune tainică, darurile pentru Sfânta Euharistie, înainte de începerea Sfintei Liturghii.

Un alt colind spune: „*Din răsărit vin magi cu bucurie, cu dar de smirnă, aur și tămâie*”.

Colindele reamintesc adevărul că Mântuitorul Iisus Hristos este cinstit de *cei trei magi sau crai de la Răsărit, de oameni înțelepți de alt neam decât poporul evreu, veniți de la mari depărtări, pentru că Dumnezeu voia să dea o lecție lui Irod, regele Iudeii, al patriei în care S-a născut Pruncul Iisus*. Regele Irod căuta să-L omoare pe Pruncul Iisus, însă alți regi, de neam străin, I-au adus daruri Pruncului Iisus. Prin această lucrare tainică, neașteptată, Sfânta Evanghelie a Nașterii Domnului ne arată că *Dumnezeu dorește să facă din oameni îndepărtați, oameni apropiați, să cheme și alte popoare la mântuire, alături de poporul ales*. Din străini, Dumnezeu face prieteni și închinători ai lui Iisus, din pelerini veniți de departe, Dumnezeu face mărturisitori apropiați ai dumnezeirii Pruncului Iisus și ai împărăției Sale veșnice.

Darurile aduse de magi au și ele înțelesuri profunde. *Aurul* este simbol al demnității împărătești a Pruncului Iisus. *Tămâia* arată că Pruncul Iisus va fi Mare Preot Care aduce jertfă lui Dumnezeu, fiind El Însuși *jertfă și jertfitor*, iar *smirna* arată că, mai târziu, Iisus va trece prin moarte, *pentru a dărui oamenilor muritori învierea și viața veșnică*.

Putem spune, așadar, că textele colindelor românești ne surprind atât prin bogăția semnificațiilor teologice și spirituale pe care le conțin, cât și prin simplitatea formei artistice de exprimare a iubirii smerite și a sfințeniei Pruncului Iisus, Dumnezeu-Copilul, „Cel ce din pântecel Maicii Sale conduce întreg universul”, după cum spunea Fericitul Augustin.

Colindele creează comuniune sincronică (între contemporani) și diacronică (între generații)

Fiind cultură creștină decantată prin cântare repetată și îmbogățită din generație în generație, colindele românești transmit, în cuvinte simple, adevăruri și învățături esențiale pentru credința și viața noastră. Aceste adevăruri esențiale sunt pietre de temelie pe care putem cultiva cu bucurie, prin credință și cântare comună, comuniunea noastră de iubire cu Dumnezeu și cu semenii.

În acest sens, credința în Dumnezeu, iubirea milostivă, bunătatea inimii, prietenia sinceră, precum și toate valorile spirituale pe care le promovează colindele de Crăciun, ne cheamă la comuniune și bucurie, la creștere și îmbogățire spirituală, la păstrarea tradiției strămoșești, dar și la promovarea ei. *Colindele promovează, așadar, prin mesajul lor, comuniunea inimilor și unitatea națională sincronică între contemporani, dar și diacronică, peste timp, între generațiile trecute și cele viitoare.*

Creștinii ortodocși români au conștiința vie că în fiecare an colindele pe care le cântă ei nu le cântă împreună numai cu contemporanii lor, ci într-o neîntreuptă legătură spirituală cu generațiile trecute, cu strămoșii care au devenit creștini începând cu predica Sf. Apostol Andrei în Dobrogea. „*Azi cu strămoșii cânt în cor colindul sfânt și bun / Tot Moș era și-n vremea lor bătrânul Moș Crăciun*”. Acest cor tainic care leagă generațiile între ele de-a lungul veacurilor întru mărturisirea iubirii milostive și smerite a lui Hristos pentru oameni nu este un simplu cor muzical artistic, ci este, mai întâi de toate, comuniunea de iubire

sfântă a credinței în Dumnezeu – Izvorul vieții veșnice, iubire mai tare decât moartea, care s-a arătat în Hristos Cel răstignit și înviat, smerit și preaslăvit, Creatorul universului și Mântuitorul lumii.

În acest sens, colindele românești au ca bază de pornire viața liturgică a Bisericii. Ele sunt ecoul popular al ascultării Evangheliei și al cântărilor liturgice din lăcașul de cult, precum și al binevestirii și binecuvântării preotului care poartă icoana Nașterii Domnului Iisus Hristos pe la casele oamenilor, împreună cu dascălul sau cântărețul de la strană. Astfel, *Biserica a cultivat, prin cult și colinde, unitatea de credință, unitatea limbii române, precum și conștiința unității și identității noastre naționale românești.*

Colindele au aprofundat și transmis o cultură a bucuriei și a dărnicii

O altă componentă majoră a colindelor *este cultivarea bucuriei și a dărnicii*. Sărbătoarea Nașterii Domnului este celebrată prin slujbe speciale de rugăciuni și cântări, dar și *prin fapte de milostenie și daruri oferite cu bucurie* atât celor dragi și apropiaților, cât și celor pe care nu-i mai iubește nimeni, celor săraci, bolnavi și singuri. Prin colinde, suntem chemați să arătăm iubire și dărnicie sau generozitate în jurul nostru: „*Acum te las, fii sănătos / Și vesel de Crăciun / Dar nu uita când ești voios / Române, să fii bun*”.

Atunci când oferim cu bucurie altora o parte din bunurile noastre materiale ne îmbogățim sufletul cu iubire și har de la Dumnezeu Cel milostiv (cf. *Luca* 6, 36). De

aceea, înțelepciunea populară românească a formulat plastic acest adevăr, spunând: „*dar din dar se face rai*”, adică *dărnicia creează bucurie și fericire* celor ce primesc darul, dar și celor care-l oferă cu suflet bun.

Sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos ne arată că toate cele făcute de Dumnezeu, toate făpturile văzute și nevăzute, toate binefacerile văzute și nevăzute, sunt daruri ale lui Dumnezeu oferite oamenilor în lumea aceasta pământească, însă *viața veșnică este darul cel mai mare pe care Dumnezeu îl oferă oamenilor prin Persoana și lucrarea mântuitoare a Fiului Său, Iisus Hristos, Care S-a făcut Om din iubire smerită și milostivă pentru oameni. De aceea, de Crăciun, se răspunde darului lui Dumnezeu pentru oameni cu daruri făcute de oameni pentru Dumnezeu: credință dreaptă și rugăciune smerită, iar pentru semenii: gânduri frumoase, cuvinte calde și fapte bune.*

**Colindele sunt lucrare misionară comună
a clerului și mirenilor pentru păstrarea
și promovarea culturii românești**

Obiceiul de a colinda, de a merge pe la casele oamenilor pentru a vesti prin cântare Nașterea Pruncului Iisus în peștera din Bethleem se păstrează și astăzi în viața românilor, atât în țară, cât și în diaspora română, prin comunitățile bisericești constituite acolo. Deși în mediul urban unele vechi datini și tradiții au dispărut, *totuși, obiceiul de a colinda a rămas o componentă a sărbătorii, o bucurie a copiilor, tinerilor și adulților care colindă, dar și a*

celor care primesc cu bucurie pe colindători și răsplătesc cu daruri osteneala lor.

Această tradiție frumoasă este, de fapt, *o reinnoire a chemării fiecărui creștin de a fi asemenea ingerilor și păstorilor de la Bethleem, adică vestitor sau apostol al iubirii milostive a lui Hristos în lume*. De aceea, Biserica ne îndeamnă pe toți să devenim colindători, martori și vestitori ai venirii lui Hristos – Mesia în lume, pentru a dăruii lumii pace și bucurie, mântuire și viață eternă. Astfel, vom contribui cu bucurie și bunătate sufletească la păstrarea și promovarea culturii naționale de expresie populară.

Astăzi, poporul român are avantajul de a deține încă valori patrimoniale vii, un patrimoniu imaterial bogat. Însă rămâne în responsabilitatea noastră, a tuturor celor care trăim și simțim românește, grija de a păstra, promova și evidenția așa cum se cuvine și acest patrimoniu identitar – *colindele neamului românesc* –, el fiind un valoros tezaur spiritual național.

Adresăm mulțumiri Domnului Ionel Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, pentru invitația de a participa la această sesiune științifică dedicată *Zilei Culturii Naționale*. Felicităm și binecuvântăm pe toți cei care contribuie prin multiplele lor eforturi ca această *Zi a Culturii Naționale* să devină o sărbătoare a afirmării tuturor valorilor spirituale autentice, a identității și demnității poporului român în context național și universal.

SEMNIIFICAȚIA CRĂCIUNULUI ÎN FOLCLORUL POPULAR ROMÂNESC*

Pr. Dumitru BĂLAȘA

15

Crăciunul – sărbătoare creștină românească

Una dintre cele mai vechi sărbători creștine românești este cea a Crăciunului. Acum o sută de ani, un scriitor spunea: „Sărbătoarea cea mai mare este Crăciunul, adică Nașterea Domnului Iisus Hristos, care a fondat creștinismul”¹. De altfel, un colind din Hunedoara surprinde acest adevăr:

„Ci-s trei zile mari:

Una e Paștile

---

* Text publicat original în: *Mitropolia Olteniei*, XXV (1973), 1-2, pp. 101-130.

¹ Atanasie Marian MARIENESCU, *Steaua Magilor sau Cântece la Nașterea Domnului Iisus Hristos*, 1875, p. 3.

Și-alta-i Crăciunul,
Una-i Duminică².

Sărbătorile de Crăciun cuprind: Nașterea Domnului, Anul Nou, Boboteaza și Soborul Sf. Proroc Ioan, Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului. Postul dinaintea acestor sărbători începe întotdeauna la data de 15 noiembrie și se termină la data de 24 decembrie. În mentalul popular, acest post este numit Postul Crăciunului.

Noi, copii și vârstnici, ne spovedeam „de Crăciun”. Femeile văruiesc casele și fac curățenie „de Crăciun”. „Preotul vine cu Crăciunul” sau „preotul umblă cu Crăciunul”. Cu acest prilej, toți creștinii se închină lui Dumnezeu și „sărută Crăciunul”. Acțiunile marcau ca timp „prima zi de Crăciun”, „a doua zi de Crăciun”, „a treia zi de Crăciun”. Nici astăzi nu se spune a doua sau a treia zi după Nașterea Domnului. După sărbătorile de iarnă se auzea frecvent: „A trecut Crăciunul, acum așteptăm Paștile”. Un document din anul 1601 fixează un termen mai lung, prin expresia „de la Crăciun până la Paști”³.

Scurte date istorice despre colinde

În strânsă legătură cu sărbătorile Crăciunului sunt colindele⁴. Referitor la istoricul colindelor s-a scris mult

² Sabin DRĂGOI, *303 colinde*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, p. 160, colindul 168.

³ Nicolae IORGA, *Studii și documente*, vol. VI, Ed. Ministerului de Instrucție, București, 1901, p. 460.

⁴ *Colind, colindă, sau corindă și rareori urare sau urare la fereastră*. Pentru amănunte, a se vedea: Tudor PAMFILE, *Crăciunul*, București, 1914, p. 51. Aurel

și s-au emis păreri mai mult sau mai puțin întemeiate. Cei mai mulți sunt de acord că acest gen de cântare este vechi „de mii de ani” și este moștenit de la romani. „Vechile sărbători păgâne de la începutul lui ianuarie, așa-numitele *Calendare*, s-au prefăcut în sărbători creștine”, pentru care s-au creat cântece noi, „la început religioase, iar mai apoi și lumești. Aceste cântece sunt colindele”⁵.

Alt cercetător, vorbind despre colinde, spune că sunt

„rămășițe de datini păgâne romane, care s-au familiarizat în creștinism. Romanii, tocmai pe la sfârșitul lui decembrie, serbau *Saturnalele* și *Brumalele*, umblând unii pe la alții cu cântări, cu urări de Anul Nou și petrecând în desfătări. Creștinismul nu le-a putut înlătura, ci le-a adaptat și le-a dat un caracter creștinesc. Colindele creștine sunt semnul bucuriei pentru marile sărbători ale Nașterii Domnului și ale Botezului lui Iisus”⁶.

Candrea și Gheorghe Adamescu înregistrează cuvintele: *colind*, *colindă*, *colindare*, *colindat*, *cutreierat*. *Colindă* = cântec cu conținut religios, pe care îl cântă copiii în cete, umblând din casă în casă, în ajunul Crăciunului și al Sfântului Vasile; băț de alun curățat de coajă și înflorat cu negreală de fum, cu care umblă colindătorii. *Colindeț*, *bolindeț*, *colindeață* = colăcel de diferite forme și alte daruri (covrigi, nuci, mere etc.), care se dau băieților care umblă cu colinda la Moș Ajun (în Aurel CANDREA, Gheorghe ADAMESCU, *Dicționar enciclopedic ilustrat*, Ed. Cartea Românească, București, p. 308). A se vedea și: Gabriel POPESCU, „Colindăța”, în: *Mitropolia Olteniei*, XVIII (1966), 11-12, pp. 997-999; N. JULA, „Cu Capra, cu Plugul și Buhaiul”, în: *Magazin istoric*, V (1971), p. 29.

⁵ Pr. Petru PETROȘAN, Diac. I. MARDALE, *Colinde și Cântece de Stea*, București, 1937, p. 7. În viziunea celor doi autori, „colindele religioase cuprind în ele viața Mântuitorului, de la Naștere până la Răstignire, ca și cântecele de stea, iar colindele lumești sunt potrivite oamenilor și vieții lor gospodărești și familiare”.

⁶ Pr. Victor AĞA, *Dicționar enciclopedic*, Timișoara, 1935, p. 71; Cornelia CĂLIN, „Calendar străvechi”, în: *Tribuna României*, 4/1873, p. 2: „Suntem

Doi culegători de colinde și cântece de stea sunt de părere că aceste colinde „trebuie cântate așa cum le-au cântat părinții, moșii și strămoșii noștri”⁷, înțelegând vechimea acestor creații literare și muzicale. Corespondența dintre obiceiul de a merge cu colindatul și sărbătoarea *Calendaelor* lui Ianuarie se observă într-un text latin târziu, publicat de filologul Du Change⁸.

Tiberiu Alexandru scrie că „vechimea colindelor se măsoară cu vechimea noastră în adâncul istoriei” și marea asemănare a ritmului „colindelor noastre cu ritmurile metrice ale Antichității, cu măsurile simple ale muzicii antice”⁹.

Colindele păgâne, într-o formă oarecare, se păstrau în secolul al VII-lea. Sinodul Trulan (692) interzicea creștinilor „să meargă în ziua de 1 ianuarie la colindă, după cum făceau primii păgâni”¹⁰.

18

urmașii romanilor și sărbătorim *Calendaele* lui Ianuarie prin mari petreceri, care amintesc *Saturnalele* consacrate zeului pământului, fertilității, rodniciei. Primul nume din calendarul zilei este Sfântul Vasile, cântat în plugușoare, ocupând în calendarul nostru locul zilei zeului Pan, 6 ianuarie, Boboteaza, sărbătoare străveche, legată de mitul apei fertile, reconvertit creștin în Sfințirea cea mare a apei. Un noian de datini și ceremonii se leagă de această zi. În Câmpia Dunării se desfășoară *incurarea cailor*, arhaica alergare de cai la care participă numai tineri. Este un vechi obicei războinic practicat de romani. Iar cuvântul românesc *a incură* dă seamă despre originea latină a datinii; verbul *a incură* provine de la termenul latin *curro, currere* (a alerga)¹¹.

⁷ Pr. P. PETROȘAN, Diac. I. MARDALE, *Colinde și Cântece de Stea*, p. 7.

⁸ Mihai POP, „Miturii: originalitate și vechime”, în: *Tribuna României*, 3/1972, p. 7.

⁹ Tiberiu ALEXANDRU, „Destinul colindelor de azi în vatra de obârșie, după 25 de ani de transformări, în viața satelor”, în: *Tribuna României*, 3/1972, p. 9; G. CIOBANU, „Colindele și muzica religioasă”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, LXV (1947), 1-2, p. 32.

¹⁰ Gheorghe VRABIE, *Folclorul*, Ed. Academiei Române, București, 1970, p. 194.

Un document oriental, din jurul anului 1040, valorificat în limba română de către Constantin Daicoviciu, ne informează că în ziua întâi a lui ianuarie creștinii maroniți îl cinstesc pe Sf. Vasile cel Mare și sărbătoarea *Calendaelor*:

„În această zi se adună copiii creștinilor și umblă din casă în casă și strigă cu voce tare într-o melodie oarecare: «Kolendas, Kalendas»! Ei primesc în fiecare casă ceva de mâncare și băutură aleasă. Unii afirmă că această acțiune se întâmplă deoarece ziua aceasta (1 ianuarie) este Anul Nou al bizantinilor”¹¹.

Informația este precisă. La 1 ianuarie era prăznuit Sf. Vasile cel Mare și, totodată, sărbătoarea *Calendaelor*. Aceasta înseamnă că sărbătoarea *Calendaelor*, în jurul anului 1000, se sărbătorea în popor la 1 ianuarie și nu la Crăciun. Ea avea un caracter creștin pentru că sărbătorile *Calendaelor* păgâne fuseseră interzise și de Sinodul al VI-lea Ecumenic, împreună cu sărbătoarea Bota (sau Vota), adică Născătoare, sărbătoarea Oi (în cinstea zeului Pan, eforul oilor), Brumalia (Bromie, porecla lui Dionisos) și 1 martie¹².

¹¹ Constantin DAICOVICIU, „Kolendas, Kalendas!”, în: *Tribuna*, 26/1970, p. 4; Pr. I. IONESCU, „Originea și înțelesul cuvântului *Crăciun* în limba română”, în: *Mitropolia Olteniei*, XXIII (1971), 11-12, pp. 836-837. În opinia lui Mihai Pop, „termenul *colindă* este un cuvânt latin, care provine de la latinul *calenda* și amintește de primenirea calendarului la străbunii noștri de pe Tîbru. Obiceiul urărilor este atestat la romani, de la care a trecut la noi, urmașii lor, precum și la celelalte popoare europene, care moștenesc același fond romanic” (în M. POP, „Miturii: originalitate și vechime”, p. 7).

¹² *Pidalion*, Neamț, 1844, pp. 186-187; Gheorghe POPA-LISSEANU, *Studii istorice, filosofice și arheologice*, București, 1926, pp. 15-16.

Așadar, etimologia termenului *colindă* este clară. Etimonul este termenul latin *colendae* (popular, cult) sau *calendae*, *-arum*, prima zi a lunii la romani. De aici *calendarium* sau *kalendarium*, iar în grecește *καλάνδαι*, *-ών* (*αί*). Termenul *colindă* se găsește în general la români și de la ei a trecut la popoarele slave din jur (la vechii slavi, iar astăzi la bulgari și sârbi).

„La vechii romani, copiii de slavi și de oameni săraci umblau pe la cei înstăriți, la *Festum Kalendarium*, adică la *Calendele lui Ianuarie*, urându-le sănătate și bună stare. Alte popoare cunosc această literatură folclorică sub numele de *Chanson de Noël*, *Contico di Natale* sau *Weihnachtslieder*. Ele veneau să concureze, dacă se poate spune, colindele păgâne laice”¹³.

În biblioteca Bisericii „Sfântul Nicolae” din Brașov s-a păstrat un manuscris (datat cu anii 1600-1650), care cuprinde și un „Cântecî la Crăciunî”, care descrie Nașterea lui Iisus în versuri rimate¹⁴. Chiar dacă această compoziție nu a circulat, ea atestă faptul că la Crăciun se cântau compoziții populare. Cercetătorul George Vrabie menționează memoriul pastorului Andréas Matheusius, din anul 1647, după care enoriașii din Cergăul Mic au obiceiul ca

„tineretul lor să umble cu colindele (începând de la trei noaptea și până la lumina zilei). Când intră în

¹³ Gh. VRABIE, *Folclorul*, p. 194.

¹⁴ Moses GASTER, *Crestomație română*, vol. I, București, 1891, pp. 136-137.

casă, jumătate din ceată se așază la masă, bea, mănâncă, iar ceilalți trebuie să stea în picioare și să cânte românește nelegiuitele lor colinde. Înainte de Crăciun nu au altă grijă mai mare decât să stea împreună și să învețe îngrozitoarele cântece (colindele). Dar de cântecele creștinești obligatorii nu întrebă de fel¹⁵.

Exceptând aspectul negativ, această informație atestă modalitatea în care se învățau colindele la români.

Puțin mai târziu, Paul Zaim de Alep descrie obiceiul preoților și colindătorilor din Moldova:

„Se obișnuiește în seara spre Nașterea lui Hristos ca toți preoții din diferite orașe, însoțiți de sărmani, de citeți, de coriști să se adune în cete, purtând icoane și umblând prin oraș toată noaptea, vizitând casele. Tot astfel făceau lăutarii, toboșarii, flautiștii și fluierașii, colindând în bande toată noaptea dinspre Crăciun și în noaptea următoare, cu felinare pe la casele boierilor celor mari, la casa arhiereului și la patriarh¹⁶.

Într-o condică de cheltuieli a Sf. Constantin Brâncoveanu se menționează că, la data de 24-25

---

¹⁵ Gh. VRABIE, *Folclorul*, p. 194; Alexandru ROSETTI, M. POP, I. PERVAIN, Alexandru PIRU, *Istoria literaturii române*, vol. I, București, 1970, p. 15; N. JULA, „Cu Capra, cu Plugul și Buhaiul”, p. 31.

¹⁶ PAUL DE ALEP, *Călătoriile Patriarhului Macarie al Antiobiei în Țările Române (1653-1658)*, București, 1900, pp. 81-82; Nicolae CARTOJAN, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. II, Ed. Enciclopedică Română, București, pp. 186-187; George BREAZU, *Patrium carmen*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1941, p. 51.

decembrie 1695, „s-au dat bacșișurile celor care sorcovesc pe măria sa vodă și la colindători, după obicei”¹⁷.

Ciclul religios al colindelor în legătură cu Nașterea lui Hristos poartă în folclor numele *Cântece de Stea*. Ele cuprind scene din viața Mântuitorului Iisus Hristos în legătură cu Nașterea și închinarea magilor.

Numele vine de la steaua care s-a arătat pe cer, dar și de la steaua confecționată din lemn, având cinci, șase sau mai multe colțuri, iar la mijloc zugrăvită Nașterea Fiului lui Dumnezeu.

Vasile Alecsandri menționează că cetele de colindători din Ajunul Crăciunului poartă cu ele o iconiță pe care se află zugrăvită Nașterea lui Hristos¹⁸.

Cele mai vechi cântece de stea de la noi sunt cele din *Catavasierul* de la Râmnicu Vâlcea, tipărit în anul 1747. La finele acestei cărți citim: „Stihurile pe care le cântă copiii când umblă cu steaua în seara Nașterii lui Hristos”. La această mențiune, tipografuli au adăugat: „precum le-am găsit, așa le-am și tipărit, cum s-au obișnuit a se cânta: «Steaua sus răsare / Ca o taină mare»”. În total, sunt 47 de stihuri¹⁹.

Socotim că afirmația lui Mihai Pop, conform căreia „primele cântece de stea sunt atestate ca existând în circuitul folcloric abia din secolul al XIX-lea”²⁰, trebuie rectificată.

¹⁷ N. IORGA, *Studii și documente*, p. 372.

¹⁸ T. PAMFILE, *Crăciunul*, p. 49.

¹⁹ Ioan BIANU, Nerva HODOȘ, *Bibliografia românească veche*, vol. II, București, 1910, pp. 96-98.

²⁰ *** „Mituri, originalitate și vechime”, în: *Tribuna României*, 3/1972, p. 7.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE CULTURA POPULARĂ A COLINDELOR – TRADIȚIE ȘI ÎNNOIRE DANIEL, Patriarhul României	/ 5
SEMNIFICAȚIA CRĂCIUNULUI ÎN FOLCLORUL POPULAR ROMÂNESC Pr. Dumitru BĂLAȘA	/ 15
IDEI DOGMATICE ÎN COLINDE Gheorghe ALEXE	/ 73
ÎNVĂȚĂTURA DESPRE MAICA DOMNULUI ÎN COLINDELE RELIGIOASE ROMÂNEȘTI Gheorghe ALEXE	/ 111
NAȘTEREA DOMNULUI ÎN COLINDELE POPULARE ROMÂNEȘTI Pr. Ioan G. COMAN	/ 139
LEGĂTURA DINTRE OM ȘI FIREA ÎNCONJURĂTOARE ÎN COLINDELE ROMÂNEȘTI Gheorghe ALEXE	/ 155

DUHUL CREȘTIN AL COLINDELOR ROMÂNEȘTI Gheorghe ALEXE	/ 173
REFLECTAREA PERSONALITĂȚII SFÂNTULUI VASILE CEL MARE ÎN COLINDELE RELIGIOASE ROMÂNEȘTI Gheorghe ALEXE	/ 183
PREȚUIREA PRUNCILOR ÎN COLINDELE RELIGIOASE ROMÂNEȘTI Pr. Petre I. DAVID	/ 197
PRAZNICUL NAȘTERII DOMNULUI ÎN COLINDELE RELIGIOASE ROMÂNEȘTI Dumitru ICHIM	/ 227
SEMNIFICAȚIA COLINDELOR Pr. Constantin GALERIU	/ 251
DE LA CALENDAE LA COLINDE Pr. Matei CORUGĂ	/ 261
SEMNIFICAȚIA ȘI VALOAREA COLINDELOR DE CRĂCIUN Pr. Nicolae CĂNĂNĂU	/ 269
COLINDELE ÎN VIAȚA ȘI SPIRITUALITATEA CREDINCIOȘILOR ROMÂNI Pr. Nicolae NECULA	/ 293
COLINDELE RELIGIOASE – FLORI ALESE ALE SUFLETULUI ROMÂNESC Pr. Mihai COLIBĂ	/ 309
BOGĂȚIA DOCTRINARĂ A COLINDELOR DE CRĂCIUN Pr. Dionisie STAMATOIU	/ 319